

مطالعه اتنوبوتانی و کاربرد سنتی برخی گیاهان دارویی شهرستان ایرانشهر

Study of Ethnobotany and Traditional Use of Some Medicinal Plants in Iranshahr County

منصور براهوئی^{۱*}، ابراهیم سابکی^۲، محمد اسلم رئیسی^۳، منیر احمد رسولی زاده^۴

۱. دکترای گیاهان دارویی، دانشگاه ولایت، ایرانشهر، ایران، (نگارنده مسئول)

۲. استادیار مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی بلوچستان، ایرانشهر، ایران.

۳. کارشناس ارشد علوم باغبانی، دانشگاه آزاد جیرفت، جیرفت، کرمان، ایران.

۴. دکترای اقتصاد کشاورزی، دانشگاه ولایت، ایرانشهر، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۱۳ - شناسانه برنمود رقی: 10.22092/mpt.2024.366336.1162

چکیده

براهوئی، م.، سابکی، ا.، رئیسی، م.، ر.، احمد رسولی زاده، م.، مطالعه اتنوبوتانی و کاربرد سنتی برخی گیاهان دارویی شهرستان ایرانشهر
نشریه علمی فناوری و گیاهان دارویی ایران، دوره ۶ - شماره ۱ - پیاوند ۱۰ - بهار و تابستان ۱۴۰۲ صفحه: ۳۲-۴۳

پژوهش اتنوبوتانی (Ethnobotany) راهنمای ارزشمندی برای شناسایی گیاهان دارویی و داروهای گیاهی جدید است. تحقیق حاضر با هدف شناسایی و مستندسازی فرهنگ استفاده سنتی از گیاهان دارویی در شهرستان ایرانشهر واقع در استان سیستان و بلوچستان صورت گرفت. این مطالعه براساس پیمایش‌های صحرائی، اطلاعات مردمان بومی و پژوهش در اسناد و باورها در شهرستان ایرانشهر صورت گرفت. گونه‌های گیاهی از مناطق مختلف براساس معرفی روستائیان بومی به خصوص افراد با تجربه، مسن و مطلع جمع‌آوری شد. پس از شناسایی گیاهان منطقه به طور هم زمان نام محلی، خواص دارویی، نحوه استفاده و سایر اطلاعات مربوط به گونه‌ها گردآوری گردید. در این تحقیق ۳۱ گونه گیاه دارویی با کاربردهای مختلف مورد شناسایی قرار گرفت. بیشترین گونه متعلق به خانواده نعنائیان بود. تعدادی از گیاهان دارویی از قبیل مور تلخ، خارخاسک، خرفه، کلیر و سداب توسط افراد زیادی مورد شناسایی و به خواص درمانی آنها اشاره شد. بیشتر گیاهان شناسایی شده در طب سنتی منطقه برای درمان مشکلات گوارشی، کلیه و تسکین دهنده مورد استفاده قرار می گرفت. بیشترین کاربرد اندام‌های مصرفی گیاهان برگ، ساقه و بذر بود. با توجه به تنوع گیاهان دارویی در این منطقه و استفاده وسیع مردم بومی از آنها جهت درمان بسیاری از بیماری‌ها می‌توان با بررسی‌های بیشتر علاوه بر حفظ گونه‌های گیاهی در خطر انقراض ناشی از خشکسالی به نتایج راهگشایی در زمینه کاربرد گیاهان دارویی در درمان بیماری‌ها دست یافت و همچنین استفاده بهتر از گیاهان دارویی و فرآورده‌های آنها را فراهم آورد.

واژه‌های کلیدی: خواص دارویی، درمان، اندام مصرفی، مردم بومی

آدرس پست الکترونیکی نگارنده مسئول: mansoor_br2008@yahoo.com

مقدمه

براساس تجربه و انطباق با فرهنگ‌های محلی و محیط زیست در طول زمان کسب کرده‌اند که برای حفظ منابع ژنتیکی و ادامه‌ی بقا از آن استفاده می‌شود و فهرستی ذهنی از منابع بیولوژیکی محلی می‌باشد. این دانش بخشی از سرمایه‌ی ملی هر قوم است که باورها، ارزش‌ها، روش‌ها و آگاهی‌های محلی و دانش اکولوژیک آنها از محیط زندگیشان را در بر می‌گیرد و حاصل قرن‌ها آزمون و خطا در محیط طبیعی، اجتماعی و اقتصادی است. این نوع دانش به دلیل شفاهی بودن سخت در معرض نابودی است (Sadeghloo & Azizi, 2015). (Demirchilo, 2015).

با توجه به نتایج اتنوبوتانی در هر منطقه می‌توان به این اصل دست یافت که استفاده از گیاهان در هر منطقه آداب متفاوتی دارد، به عنوان مثال ممکن است یک گیاه در یک منطقه به عنوان دمنوش و در منطقه‌ی دیگر به صورت ضماد مورد استفاده قرار گیرد. همچنین ممکن است در دو منطقه مختلف برای درمان دو بیماری متفاوت مصرف شود (Ahvazi et al., 2007).

از این رو با توجه به متمایز بودن این دانش در نقاط مختلف جغرافیایی و عدم تلاش برای ثبت آن و همچنین از بین رفتن این دانش با مرگ هر کهنسال بومی، پرداختن به آن ضروری و اجتناب ناپذیر است. به علاوه بررسی منابع گویای این موضوع است که تحقیقات دانش بومی پیرامون محیط طبیعی و گیاه‌شناسی در هر جای دنیا دارای یافته‌هایی هستند که در سایر تحقیقات مشابه در جاهای دیگر نیامده

طبق گزارش‌های سازمان بهداشت جهانی (WHO) حدود ۸۰ درصد جمعیت جهان برای نیازهای اولیه مراقبت از سلامت خود، به گیاهان دارویی متکی هستند و بخش عظیمی از مواد دارویی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم از گیاهان دارویی تهیه می‌شوند (Azadbakht & Hosseini, 2016). همچنین بنا به پیشنهاد این سازمان مناسب‌ترین راهکار برای دسترسی عموم مردم به درمان مطمئن، شناخت و توسعه گیاهان دارویی است (Hosseini et al., 2020). در کشور ایران گیاهان دارویی و معطر بخش قابل توجهی از گونه‌های گیاهی را شامل می‌شوند و تنوع گیاهی از این نظر منحصر به فرد است. امروزه به دلیل مشکلات و عوارض ناشی از مصرف داروهای شیمیایی استقبال مردم به استفاده از داروی گیاهی افزایش چشمگیری یافته و این امر موجب برداشت گسترده گیاهان از منابع طبیعی شده است. بررسی تنوع گیاهان که در طبیعت یافت می‌شوند همراه با ارزیابی ویژگی‌های دارویی آنها افق‌های جدیدی را پیش روی محققان رشته‌های مختلف باز کرده و زمینه را برای درمان بیماری‌ها فراهم آورده است. هنوز در بسیاری نواحی از کشور گونه‌های گیاهی ناشناخته‌ای وجود دارند که مورد استفاده دارویی توسط مردم بومی هستند (Gholipour et al., 2014). بهره‌گیری از خرد تجربی انباشته و تاریخی مصرف کنندگان محلی به اصطلاح دانش بومی (اتنوبوتانی) نام گرفته است (Pazhuhan & Habibi Qahfarkhi, 2013). افراد یک جامعه دانش مذکور را

۵۹۱ متر قرار دارد. آب و هوای گرم و خشک دارد و حداکثر درجه حرارت منطقه در تابستان ۵۰ درجه سلسیوس، میانگین دمای روزانه در تابستان ۳۷/۲ درجه سلسیوس و در زمستان ۱۴/۵ درجه سلسیوس است. میزان بارندگی منطقه ۱۰۵/۵ میلیمتر است. از لحاظ جغرافیای تاریخی، بلوچستان شامل دو ناحیه است ناحیه شمالی (سرحد) و ناحیه جنوبی (مکران)، شهرستان ایرانشهر در ناحیه جنوبی قرار دارد. مکران در مجموع دارای اقلیم گرم و خشک می باشد. در کرانه‌های دریای عمان گرما شدت زیادی دارد و وجود رطوبت بر ناسازگاری هوا می افزاید (Malekzadeh & Koosheshgaran, 2018). از لحاظ جغرافیای تاریخی ایرانشهر در رویشگاه خلیج عمانی قرار دارد (Nouri & Sarani, 2013). از مهمترین گونه‌های جنگلی در این منطقه می‌توان به کهور ایرانی (*Prosopis cineraria*)، کلیر (*Capparis decidua*)، کنار (*Ziziphus spina-christi*)، استبرق (*Calotropis procera*) و چش (*Acacia nilotica*) اشاره کرد (Nouri & Sarani, 2013). از جمله روستاهای اطراف می‌توان به شهردار، چاه جمال، نمردیان و... اشاره کرد. شرایط خاص منطقه از جمله گستردگی، نبود کافی تراکم جمعیت، وجود شرایط آب و هوایی سخت و کمبود منابع طبیعی باعث شده است که ساکنان منطقه از گذشته دور حداکثر استفاده را از منابع مورد دسترس انجام دهنده که بخش مهمی از این منابع طبیعی مورد استفاده، گیاهان دارویی هستند (Koshtegar et al., 2015) (شکل ۱).

روش جمع آوری اطلاعات

است و این از شاخص‌ترین ضروریات انجام این گونه پژوهش‌ها است. وجود تنوع بسیار بالای اکولوژیکی از یکسو و رویکرد گسترده عمومی مردم به استفاده از گیاهان دارویی و طب سنتی از سوی دیگر نشان دهنده لزوم تحقیقات گسترده در زمینه گیاهان دارویی این منطقه می باشد. لذا در این پژوهش تلاش شده است تا با شناسایی و معرفی گیاهان بومی دارویی و موارد استفاده آنها اطلاعات مفیدی از منطقه مورد مطالعه ارائه کنیم. معرفی گیاهان دارویی می‌تواند پتانسیل منطقه مورد مطالعه را از نظر ذخایر ژنتیکی مشخص ساخته و بستر مناسبی برای گسترش فعالیت‌های تحقیقاتی عمده آینده فراهم کند. بنابراین تحقیق حاضر با هدف آشنایی به فرهنگ استفاده سنتی از گیاهان دارویی محلی جهت معالجه بیماری‌ها و همچنین آشنایی با اولویت‌های مصرف گیاهان دارویی و کاربردهای محلی آنها توسط مردم شهرستان ایرانشهر به مرحله اجرا درآمد.

مواد و روش‌ها

معرفی منطقه

شهرستان ایرانشهر در ناحیه مرکزی استان سیستان و بلوچستان واقع است. مساحت این شهرستان ۱۶۶۴۸ کیلومتر مربع است. این شهرستان از شمال به شهرستان خاش از شرق به شهرستان مهرستان از جنوب به شهرستان نیکشهر و سرباز و از غرب به شهرستان دلگان و در موقعیت جغرافیایی ۲۷ درجه و ۱۲ دقیقه عرض شمالی و ۶۰ درجه و ۴۱ دقیقه طول شرقی واقع شده است. از سطح دریا در ارتفاع

نتایج و بحث

در مجموع ۵۸ نفر مصاحبه شد که از این تعداد ۲۶ نفر مرد و ۳۲ نفر زن و اکثر مصاحبه شوندگان مسن (حدود ۶۰ درصد)، بی سواد و با سواد زیر دیپلم بودند. سن اکثر آنها بین ۵۴ تا ۷۸ سال بود. اطلاعات پرسشنامه با استفاده از نظرات افراد متخصص و دارای تجربه در این زمینه مورد تایید قرار گرفت. منطقه ایرانشهر پوشش گیاهی متنوعی دارد، که برای انجام مطالعات گونه‌های کاربردی مناسب می باشد. با توجه به بررسی و مطالعات انجام شده، از این میان ۳۱ گونه بیشترین کاربرد را در میان مردم بومی از لحاظ درمانی دارا بود. که متعلق به ۱۹ تیره بوده که از میان تیره ها، بیشترین گونه گیاهی متعلق به تیره Lamiaceae با ۵ گونه بود. با توجه به تحقیق حاضر در پژوهش‌های مشابه در مقایسه با مطالعه اتنوبوتانی (Khan *et al.*, 2013) و (Ghelichnia, 2005) میزان کمتری به خود اختصاص داد. در تحقیق اتنوبوتانی گیاهان دارویی شهرستان ایذه در استان خوزستان ۸۴ گونه گیاهی دارویی شناسایی شد که تیره‌های Asteraceae و Lamiaceae دارای بیشترین کاربرد بودند (Khodayari *et al.*, 2014). در پژوهشی پیرامون گیاهان منطقه غرب بیرجند مشخص شد که بیشترین سهم مربوط به خانواده‌های Lamiaceae و Asteraceae، Amaranthaceae می‌باشند (Qalasi Mod *et al.*, 2006). همچنین در تحقیقی با موضوع شناسایی، خواص درمانی و نحوه استفاده برخی گیاهان دارویی شهرستان بهبهان در استان خوزستان نشان

داد که عمده‌ترین خواص درمانی مربوط به گونه‌هایی از خانواده Asteraceae، Lamiaceae و Poaceae می‌باشد (Razmjoue *et al.*, 2017). در بررسی سجاسرود در استان زنجان نتایج به این گونه بود که ۵۲ گونه ی دارویی متعلق به ۲۲ خانواده در منطقه شناسایی و بیشترین تعداد را خانواده‌های نعنائیان و کاسنی تشکیل دادند که بیشترین مصرف برای درمان بیماری‌های گوارشی انجام می‌شد (Saadatpour *et al.*, 2017).

پرتکرارترین موارد مصرف گیاهان دارویی شامل ۶ گونه گیاهی بود که به درمان بیماری‌های دستگاه گوارش تعلق داشت. در رتبه‌های بعدی ۴ گونه برای درمان بیماری‌های کلیه، ۳ گونه به عنوان تسکین دهنده در منطقه استفاده می‌شد. کم کاربردترین موارد مصرف نیز مربوط به بیماری فشار خون با ۱ گونه گیاهی بود. برای تسهیل در ارائه مطالب، اطلاعات جمع‌آوری شده پیرامون گیاهان دارویی این منطقه به همراه ویژگی‌های هر گیاه شامل نام محلی، نام فارسی، نام علمی، اندام مورد استفاده و مصارف سنتی آن توسط بهره‌برداران در جدول ۲ آورده شده است. نتایج حاصل از بررسی کاربرد سنتی گیاهان نشان داد که برای مقابله با اثرات بیماری‌های شناخته شده از گیاهان دارویی منطقه مورد مطالعه، استفاده‌های دارویی متنوعی صورت می‌گیرد و مشخص شد که بیشترین استفاده دارویی از گیاهان جهت درمان بیماری گوارشی بوده و کمترین میزان استفاده از گیاهان منطقه مربوط به بیماری فشار خون می‌باشد. نتایج تحقیقات

(Razmjoue et al., 2017).

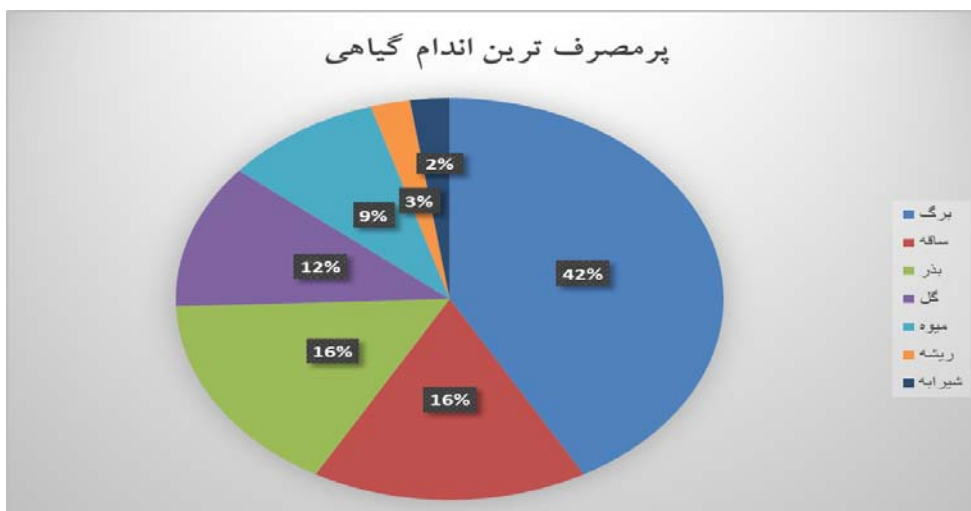
با استناد بر اطلاعات بدست آمده از جدول شماره ۲ متداولترین شیوه مصرف گیاهان دارویی جمع‌آوری شده در بین مردمان بومی منطقه مورد مطالعه، شکل مصرف به صورت جوشانده بود و کمترین شیوه مصرف به تازه‌خوری اختصاص داشت. مشابه تحقیق حاضر استفاده از گیاهان دارویی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه به صورت جوشانده است که بستر مناسبی برای حفاظت از سلامت را ایجاد می‌کند (Farzana et al., 2014).

در تحقیق حاضر مشخص گردید از نظر نوع مصرف گیاهان دارویی منطقه در مقایسه با تحقیقات در مناطق دیگر نشان می‌دهد برخی گیاهان از نظر نوع مصرف و درمان مشابه هستند. گیاهانی نظیر خارشتر (*Alhagi maurorum* Medik)، خارخاسک (*Tribulus terrestris*) که به منظور دفع سنگ کلیه به کار می‌روند، دارای کارکرد مشابهی در دانش محلی بهره‌برداران شهرستان کازرون در استان فارس می‌باشند (Dolatkhahi et al., 2012). این نتایج گویای آن است که در مناطق مختلف ایران فرهنگ‌ها و رسوم متنوعی در زمینه استفاده از گیاهان دارویی وجود دارد که گرچه این تفاوت فرهنگ‌ها سبب گوناگونی هرچند اندک کاربردهای ذکر شده توسط مردم از یک گونه می‌شود، اما در اغلب موارد این کاربرد و موارد استفاده شبیه یکدیگر می‌باشند. به عبارتی اغلب گیاهان خودرویی دارویی در مناطق مختلف تقریباً دارای کارکرد مشابه خوراکی و دارویی در میان جوامع محلی هستند.

برخی از محققین در استان خراسان جنوبی و خراسان رضوی نیز مؤید این مطلب است که بیشترین استفاده دارویی از گیاهان جهت درمان انواع بیماری‌های گوارشی می‌باشد (Alimirzaei et al., 2017). همچنین در بررسی گیاهان دارویی منطقه زریوار شهرستان مریوان، بیشترین استفاده دارویی از گیاهان، به درمان بیماری‌های گوارشی مربوط می‌باشد (Tabad & Jalilian, 2015). مرور تحقیقات صورت گرفته پیرامون دانش بومی گیاهان دارویی در سایر نقاط کشور و مقایسه آن با تحقیق حاضر نیز گویای کارکردهای مشابهی برای برخی از گیاهان می‌باشد. به‌عنوان مثال یافته‌های این تحقیق گویای آن است که گیاهانی نظیر هندوانه ابوجهل (*Citrullus colocynthis* (L.)) (Schrad)، گشنیز (*Coriandrum sativum*) و تاج ریزی سیاه (*Solanum nigrum*) به‌ترتیب برای امراضی مانند درمان قند خون، تقویت بدن، تب و سوزش ادرار مورد استفاده جوامع محلی قرار می‌گیرند.

از نظر پرمصرف‌ترین اندام گیاهی برگ با ۱۸ مورد با فراوانی ۴۲ درصد بود و در رده‌های بعدی ساقه ۷، بذر ۷، گل ۵، میوه ۴، شیرابه ۱ و ریشه ۱ مورد قرار داشت (شکل ۲).

نتایج گویای آن است که بیشترین کاربرد قسمت‌های مصرفی گیاهان شامل برگ، ساقه و بذر می‌باشد. در مطالعه شناسایی خواص درمانی و نحوه استفاده برخی گیاهان دارویی شهرستان بهبهان در استان خوزستان اذعان نمودند که برگ گیاهان با ۲۷ درصد از بیشترین میزان مصرف دارویی برخوردار است

شکل ۲- درصد فراوانی بخش های گیاهی مورد مصرف در گونه های دارویی منطقه ایران شهر

تعداد کم گونه های شناسایی شده در منطقه نشان از خشکسالی چندین ساله و برداشت بیش از حد بومیان منطقه است.

نتیجه گیری کلی

نتایج نشان داد با توجه به اهمیت گونه های گیاهی منطقه ایران شهر که کاربردهای متنوعی در طب سنتی دارند در صورت مدیریت و برنامه ریزی دقیق و با اتخاذ سیاست ها و راهکارهای مناسب و مبتنی بر یک شناخت واقع گرایانه از وضعیت موجود این منابع، می توان به بهره برداری صنعتی و اقتصادی آن دست یافت. همچنین به دلیل خشکسالی های پی در پی سالهای اخیر، انتظار می رود مسئولین محترم سازمان های مرتبط در خصوص حفظ و جلوگیری از انقراض برخی از گونه های گیاهی این منطقه توجه بیشتری نمایند. در نهایت با توجه به وفور گیاهان دارویی و استفاده گسترده مردم بومی، با بررسی های بیشتر می توان به نتایج راهگشایی در زمینه کاربرد گیاهان دارویی در درمان بیماری ها دست یافت.

جدول ۲. فهرست و مشخصات برخی گیاهان دارویی شهرستان ایرانشهر

ردیف	نام فارسی	نام علمی	تیره (لاتین)	تیره (فارسی)	نام محلی	قسمت مورد استفاده	اثرات درمانی
۱	آلوئه ورا	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f.	سریشیان	کرزین ارواح	برگ	ضماد	ترمیم زخم
۲	آوشن شیرازی	<i>Zataria multiflora</i> Boiss.	فناعلیان	ازگند	برگ	جوشانده	سرماخوردگی
۳	اسبند	<i>Peganum harmala</i> L.	قره داغیان	اسبندان	بذر	دود کردن	ضد عفونی محیط
۴	استبوق	<i>Calotropis procera</i>	خرزجوه	کرک	شیرابه	ضماد موضعی	ورم مفاصل
۵	اسفوزه	<i>Plantago ovata</i> Forsk.	پارهلک	دانچک	بذر و برگ	دانه آب دیده	گوارش
۶	برنجاسف	<i>Achillea eriophora</i> L.	کاسنی	برنجاسک	ساقه و برگ	ضماد موضعی	ترمیم زخم
۷	تاجریزی	<i>Solanum nigrum</i>	سبب زمینی	روپاز	برگ و میوه	ضماد موضعی	سوزش ادرار
۸	پونه	<i>Mentha longifolia</i> L.	فناعلیان	پورچک	برگ	جوشانده	گوارش
۹	پنیرباد	<i>Withania coagulans</i>	سبب زمینی	پنیرباد	برگ و میوه	تازه خوری	اسهال
۱۰	چای ترش	<i>Hibiscus sabdariffa</i> L.	بنبرک	چای مکه	گل	دمشوش	فتشار خون
۱۱	حنا	<i>Lawsonia inermis</i> L.	حناییان	حننا	برگ	خمیر برگ	گرمی بدن
۱۲	خارخاسک	<i>Tribulus terrestris</i>	اسفند	سازنگ	ساقه و برگ	جوشانده	کلیه
۱۳	خارشتر	<i>Allagi maurorum</i> Medik.	بقولات	شنز	ساقه و برگ	جوشانده	دفع سنگ کلیه
۱۴	خاکشیر	<i>Descurainia sophia</i> (L.) Webb ex Prantl	شب بو	خاکشیر	بذر	نوشیدنی	خفک کننده بدن
۱۵	گل ختمی	<i>Althaea rosea</i> L.	بنبرک	حتمی	گل	نوشیدنی	خفک کننده بدن
۱۶	خرقه	<i>Portulaca oleraceae</i>	خرقه ایان	پنبورک	ساقه و برگ	جوشانده	کلیه
۱۷	درمه دشتی	<i>Artemisia sieberi</i> Besser	کاسنی	درنگ	ساقه و برگ	خشک	نفخ و ورم معده
۱۸	زیره سیاه	<i>Ehrendia persica</i> (Boiss.) Pimenov & Kljuykov	چتریان	سیاهین زیرگ	بذر	ادویه و دمشوش	سردی بدن
۱۹	سداب	<i>Ruta graveolens</i> L.	سبایان	سداب	گل	ضماد	تسکین درد

ادامه جدول ۲. فهرست و مشخصات برخی گیاهان دارویی شهرستان ایرانشهر

ردیف	فهرست	نام علمی	تیره (لاتین)	تیره (فارسی)	نام محلی	قسمت مورد استفاده	روش استفاده	اثرات درمانی
۲۰	شوید	<i>Anethum graveolens</i> L.	Apiaceae	چتریان	شو تک- گواتک	ساقه و برگ	جوشانده	چربی خون
۲۱	شیرین بیان	<i>Glycyrrhiza glabra</i>	Fabaceae	بقولات	مدوح	ریشه	جوشانده	گوارش
۲۲	قدومه	<i>Alysum compestre</i>	Brassicaceae	شب بو	توتری	بذر	جوشانده	ضد سرفه
۲۳	گشنیز	<i>Coriandrum sativum</i>	Apiaceae	چتریان	گشنیز	بذر	ادویه و دمنوش	گرمی بدن
۲۴	گلرنگ	<i>Carthamus tinctorius</i> L.	Asteraceae	کاسنی	زر دی	گل	ادویه و نوشیدنی	گرمی بدن
۲۵	گلدر	<i>Rydingia persica</i> (Burm.f.) Scheen & V.A.Albert	Lamiaceae	نعناعیان	گلدر	برگ و میوه	جوشانده	دیابت
۲۶	گل محمدی	<i>Rosa damascena</i> Mill	Rosaceae	رز	گل محمدی	گل	دمنوش	ملین
۲۷	کلبر	<i>Capparis decidua</i>	Capparidaceae	کور	کلبر	میوه و برگ	تازه خوری	درد مفاصل
۲۸	مریم نخودی	<i>Teucrium polium</i> L.	Lamiaceae	نعناعیان	کلبروک	برگ	خشک خوری	گوارش
۲۹	مور تلخ	<i>Salvia mirzayanii</i> Rech. f. & Esfand	Lamiaceae	نعناعیان	مور بوزو	ساقه و برگ	خشک خوری	گوارش
۳۰	مورد	<i>Myrtus communis</i> L.	Myrtaceae	موردیان	مورد	برگ	ضماد موضعی	حساسیت پوستی
۳۱	هندوانه ابو جهل	<i>Citrullus colocynthis</i> (L.) Schrad	Cucurbitaceae	کدو	کل شمشک	بذر	تازه خوری	دیابت

References

- Ahvazi, M., Mozaffarian, V., Nejheidsattari, T., Mojab, F., Charkhchian, M.M., Khalighisigharoodi, F. and Ajani, Y. 2007. The use of traditional medicinal plants of Lamiaceae and Rosaceae in Alamut Ghazvin. *Journal of Medicinal Plants*, 64(24): 128-35. (In Persian)
- Alimirzaei, F., Mohammadi Kalayeh, A., Shahraki, M.R. and Behmanesh, B. 2017. Local knowledge of medicinal plants from the point of view of nomads in the rangelands of Chehel-Kaman, North Khorasan province. *Journal of Indigenous Knowledge*, 4:156- 201. [In Persian].
- Assadi, M., Maassoumi, A.A. and Khatamsaz, M., 1990-2010. Flora of Iran. Research Institute of Forests and Rangeland Press. Tehran. Vol 1-58. 4500 p. (In Persian)
- Azadbakht, M. and Hosseini, M. 2016. Necessity to standardization of extract of medicinal plants in the investigations and manner to do it. *Razi Journal of Medical Science*, 23: 9-17.
- Dolatkhahi, M., Ghorbani Nohooji, M., Mehrafarin, A., Amini Nejad, G. and Dolatkhahi, A. 2012. Ethnobotanical Study of Medicinal Plants in Kazeroon, Iran: Identification, Distribution and Traditional Usage. *Journal of Medicinal Plants*, 11(42): 163-178. (In Persian).
- Farzana, A.N., Ismat, A.S. and Shamim, S. 2014. Antifungal Activity of Selected Medicinal Plant Extract on *Fusarium oxysporum* Schlechtthe Causal Agent of Fusarium Wilt Disease in Tomato. *American Journal of Plant Sciences*. 5: 2665-2671.
- Ghelichnia, H., 2005. Traditional and public beliefs about medicinal plants province. National conference on stable development of medicinal plants, Mashhad, 565-566 p. (In Persian)
- Gholipour, A., Ghorbani Nohooji, M., Rasuli, N. and Habibi, M. 2014. An ethnobotanical study on the medicinal plants of Zarm-rood rural district of Neka (Mazandaran Province). *Journal of Medicinal Plants*, 13 (52): 10-21.
- Hosseini, S.H., Mibak, H. and Ramezani Qra, A. 2020. Ethnobotanical study of medicinal plants of the South Kerman. *Eco-phytochemical Journal of Medicinal Plants*, 8(1): 30-63.
- <https://powo.science.kew.org/>
- International society of ethnobiology, ISE code of ethics (with 2008 additions). Available at: <http://www.ethnobiology.net/what-we-do/core-programs/ise-ethics-program/code-of-ethics/code-in-english/>. (Accessed 16 May 2017).
- Khan, S.M., Page, S., Ahmad, H., Shaheen, H., Ullah, Z., Ahmad, M. and Harper, D.M. 2013. Medicinal flora and ethnoecological knowledge in the Naran Valley, Western Himalaya,

- Pakistan. Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine. 9(4):1-13.
- Khodayari, H., Amani, Sh. and Amiri, H. 2014. Ethnobotany of medicinal plants in the Northeast of Khoozestan Province. Journal of Medicinal Plants, 8(4): 12-25. (In Persian).
- Koshtegar, S., Ghahremaninejad, F., Podineh, H. and Farznjo, M., 2015. Ethnobotanical study of some medicinal plants in Sistan and Baluchestan province. The Third National Conference of Medical Herbs and Stable Agriculture. Hamedan- Iran.
- Malekzadeh, H. and Koosheshgaran, S.A. 2018. Typology of kapar architecture, in southern half of Baluchestan, Iran. Journal of Architecture in Hot and Dry Climate, 5(6): 81-96.
- Mozaffarian, V., 2008. Dictionary of Iranian plant names. Tehran: Farhang Moaser. 596 p. (In Persian)
- Mozaffarian, V., 2005. Trees and Shrubs of Iran. Farhang Moaser Publishers. Tehran. 1100 p. (In Persian)
- Nouri, G.H. and Sarani, S., 2013. Introducing the species diversity of Bazman region as natural tourism potentials of Makran. The First National Conference on the Development of the Makran Coast and the Maritime Authority of the Islamic Republic of Iran.
- Pazhuhan, A. and Habibi Qahfarkhi, N., 2013. The role of water resources management in sustainable agricultural development, Second national conference of the development sustainable agricultural systems. Hamedan, Tomorrow's Environment Society, 13 p. (In Persian).
- Qalasi Mod, Sh., Jalili, B. and Khaniki Bakhshi, Gh. 2006. Introducing the flora and biological form of plants in the western region. Research and construction. (Sequence 73) in Agriculture and Horticulture, 65-73. (In Persian)
- Razmjoue, D., Zarei, Z. and Armand, R. 2017. Ethnobotanical Study (Identification, Medical Properties and How to Use) of some Medicinal Plants of Behbahan city of Khuzestan Province, Iran. Journal of Medicinal Plants, 16(64): 33-49. (In Persian)
- Saadatpour, M., Barani, H., Abedi sarvestani, A. and Froozeh, M.R. 2017. Ethnobotanic study of medicinal plants in Sajasrood (Zanjan province). Journal of Medicinal Plants, 8(3): 185-93. (In Persian).
- Sadeghloo, T. and Azizi Demirchilo, A. 2015. Assessment of the effect of indigenous knowledge on sustainable agricultural development (Case Study, Gogh Tape in Bile Savar). Journal of Rural Research, 6 (2): 389-410. (In Persian)

Tabad, M. and Jalilian, N., 2015. Ethnobotanical Study of Medicinal Plants in Zarivar Region (Marivan), Iran. Journal of Medicinal Plants, 14(54): 55-75. (In Persian)

Study of Ethnobotany and Traditional Use of Some Medicinal Plants in Iranshahr County

Mansoor Barahouei^{1*}, Ebrahim Sabok², Mohammad Aslam Raeesi³, Monir Ahmad Rasoolizadeh⁴

1. Ph.D. Researcher of medicinal plants, University of Velayat, Iranshahr, Iran . (Corresponding author)
2. Assistant Professor, Baluchestan Agricultural and Natural Resources, Iranshahr, Iran.
3. Master of Sciences in Horticulture, Islamic Azad University of Jiroft, Jiroft, Kerman, Iran.
4. Ph.D. Researcher of Agricultural Economics, University of Velayat, Iranshahr, Iran.

Received: July 2024 Accepted: October 2024 - DOI: 10.22092/mpt.2024.366336.1162

Abstract

Barahouei, M., Saboki, E., Raeesi, M. A., Rasoolizadeh, M. A., Study of Ethnobotany and Traditional Use of Some Medicinal Plants in Iranshahr County

Iranian Medicinal Plants and Technology, Vol 6, No. 1, 2023 5-6: 32-43(in Persian)

Abstract:

Ethnobotanical research is a valuable guide for identifying new medicinal plants and herbal medicines. The present study aimed to identify and document the traditional use of medicinal plants in Iranshahr County, located in Sistan and Baluchestan Province. This research was conducted through field surveys, local people's knowledge, and research in documents and beliefs found in the region. Plant species from different regions were collected based on the introduction by local villagers, especially experienced, elderly and knowledgeable people. After identifying the plants of the region, their local names, medicinal properties, methods of use, and other relevant information were gathered simultaneously. In this study, 31 species of medicinal plants with different uses were identified. The majority of species belonged to the Lamiaceae family. Some medicinal plants such as *Salvia mirzayanii*, *Tribulus terrestris*, *Portulaca oleraceae*, *Capparis decidua* and *Ruta graveolens* were identified by many individuals, and their therapeutic properties were mentioned. Most of the known plants in traditional medicine were used
Email address of the corresponding author: mansoor_br2008@yahoo.com

digestive disorders, kidney diseases, and soothing purposes. The most functional parts of the plants were leaves, stems, and seeds. Considering the diversity of medicinal plants in the county and their widespread use by indigenous people for treating diseases, further investigations could not only preserve endangered plant species due to drought but also lead to breakthroughs in the application of medicinal plants in disease treatment and provide better use of medicinal plants and their products.

Keywords: Therapeutic properties, Treatment, Functional parts, Indigenous people